

мощным терапевтическим и воспитательным фактором, способным положительно влиять на характер человека, его психофизическое состояние, определять траекторию развития личности в целом. Такое понимание позволяет нам конкретизировать исследуемое понятие в педагогическом аспекте, определив его как эстетико-воспитательную среду, основным субъектом которой, по нашему мнению, выступает врач-практик. Такая среда и духовная атмосфера, создаваемая врачом, способствуют поддержанию положительных эмоций у больных и скорейшему их выздоровлению.

В целом, можем сделать вывод, что развитие личности врача эстетико-воспитательными средствами является важной проблемой современности. Искусство взаимосвязано с медициной через гуманистический, эмоционально-чувственный аспект воздействия на человека, что открывает широкие пути для самосовершенствования личности врача педагогическими средствами. Врач через развитие культуры чувств, в свою очередь, становится субъектом создания эстетико-воспитательной среды в медицинском учреждении как мощного терапевтического и социально-воспитательного фактора влияния на состояние пациентов.

Список литературы:

1. Казначеев, В.П. Личность врача. Теория и практика сегодня [Электронный ресурс] / В.П. Казначеев. - Новосибирск, 2012. - Заглавие с экрана. - Режим доступа: <http://sibwmo08.narod.ru/12/k2-13.pdf>
2. Выготский, Л.С. Психология искусства / Общ. ред. В. В. Иванова, коммент. Л.С. Выготского и В. В. Иванова, вступит. ст. А. Н. Леонтьева. - 3-е изд. М.: Искусство, 1986. - 573 с.
3. Вагнер, Е.А. Раздумья о врачебных долге / Е. А. Вагнер. - 2 -е изд., испр. и доп. - Пермь: Кн. изд - во, 1991. - 244 с.
4. Иванова, А.И. Воспитание духовных качеств студентов средствами эстетического среды университета: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 / А.И. Иванова. - Луганск, 2010. - 185 с.

УДК 35.035.6 : 378.147

**В. Р. Кім,
м. Луганськ**

Морально-правова готовність майбутніх правоохоронців у контексті виховної діяльності у внз системи МВС України

У статті розкриваються основні напрями, зміст та етапи формування морально-правової готовності курсантів до служби в органах внутрішніх справ. Морально-правова готовність майбутнього правоохоронця до служби

в органах внутрішніх справ розглядається як інтегрована система особистісних новоутворень, що включає переконання, погляди, мотиви, почуття, відносини, налаштованість на службу в органах внутрішніх справ на засадах ідей верховенства права і правосвідомості, системи високих моральних цінностей і особистісних уявлень про обов'язок співробітника правоохоронних органів, етики, честі і гідності офіцера МВС.

Ключові слова: виховна робота, морально-правова готовність, правоохоронні органи.

**В. Р. Ким,
г. Луганск**

**Морально-правовая готовность будущих правоохранителей
в контексте воспитательной деятельности в вузе системы
МВД Украины**

В статье раскрываются основные направления, содержание и этапы формирования морально-правовой готовности курсантов к службе в органах внутренних дел. Морально-правовая готовность будущего милиционера к службе в органах внутренних дел рассматривается как интегрированная система личностных новообразований, включающая убеждения, взгляды, мотивы, чувства, отношения, настрой на службу в органах внутренних дел на основе идей верховенства права и правосознания, системы высоких моральных ценностей и личностных представлений о долге сотрудника правоохранительных органов, этике, чести и достоинстве офицера МВД.

Ключевые слова: воспитательная работа, морально-правовая готовность, правоохранительные органы.

**V. R. Kim,
Lugansk**

**The moral and legal readiness of the future law enforcement officers
in the context of educational activities in the university system of Ministry
of Internal Affairs of Ukraine**

The article describes the main directions, content and stages of moral and legal readiness of students to serve in the police. The moral and legal availability of future police officers to serve in the police is seen as an integrated system of personal growth, including beliefs, attitudes, motives, feelings, attitudes, motivation to serve in the police based on the ideas of the rule of law and justice,

of high moral values and personal views about the duty of the law enforcement agencies, ethics, honor and dignity of the Ministry of Internal Affairs officer.

Key words: educational work, moral and legal readiness, law enforcement

Постановка проблеми, її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Проблеми які виникають у ході соціально-економічних і політичних реформ, недосконалість законодавчо-правової бази призвели до серйозного росту кримінальної та економічної злочинності, з чим раніше не доводилося мати справу працівникам правоохоронних органів. Сьогодні від професіоналізму морально-етичних якостей працівників органів внутрішніх справ багато в чому залежить ефективність і якість охорони інтересів держави та їх громадян.

Усе це не може не позначитися на ефективності й характері професійної підготовки майбутнього працівника органів внутрішніх справ. Професійне становлення передбачає, з одного боку, нагромадження, збагачення, розвиток правових знань, умінь, набуття досвіду правоохоронної роботи, а з іншого - передбачає морально-етичну підготовку особистості майбутнього співробітника в професійне середовище. У цьому випадку виховна робота з курсантами вищих навчальних закладів системи МВС розглядається по суті як входження, ідентифікація особистості з професійною сферою, включення професійних цінностей і якостей в особистісний простір. Інакше кажучи, мова йде про морально-правову готовність особистості курсанта до служби в органах внутрішніх справ.

Аналіз досліджень і публікації із проблеми. Окремі аспекти виховної роботи з майбутніми працівниками правоохоронних органів розглядалися з філософсько-правових позицій формування професійної культури юриста в роботах О. Скакун, С. Сливки, М. Коваля, О. Шмоткіна та інші. Проблеми формування психологічної готовності до професійної діяльності в правоохоронних органах досліджувалися в працях Н. Андреева, А. Буданова, Є. Запорожцева, О. Корнева, М. Логочева, В. Новікова та ін. [2; 3; 4]. Особливості майбутньої правоохоронної діяльності та їх врахування в організації навчально-виховного процесу в вищих навчальних закладах МВС України вивчали О. Бандурка, А. Лігоцький, В. Синьов, О. Столяренко, Г. Яворська та ін. [1; 5].

Разом з тим, залишаються невирішеними проблеми змісту і педагогічних технологій організації виховної роботи з курсантами ВНЗ системи МВС України, акцентованій на формуванні в них особистісній морально-правової готовності до служби в органах внутрішніх справ.

Виокремлення мети статті. Визначення суті та специфіки морально-правової готовності майбутніх правоохоронців у контекст виховної діяльності у ВНЗ системи МВС України складає мету даної публікації.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням окремих результатів. Аналіз існуючої практики і сфер діяльності у навчально-виховному процесі ВНЗ системи МВС України свідчить про наявність низки суперечностей: між соціальним замовленням на формування та розвиток високоморальної духовної особистості співробітників ОВС та недостатньою теоретико-методологічною розробленістю цієї проблеми; між вимогами щодо духовно-моральної особистості фахівця, покликаної вирішити практичні правоохоронні завдання міліції й рівнем її компетентності; між розмежуванням у педагогічному навчально-виховному процесі духовно-морального та екстремально-психофізичного середовищ як єдиної гармонійної виховної системи.

Як показує аналіз професійної діяльності випускників вищих навчальних закладів системи МВС України, далеко не завжди вони виявляються готовими до складної і відповідальної роботи в органах внутрішніх справ. Причини цього досить різноманітні і пов'язані не стільки з рівнем їхньої професійної компетенції, скільки з особистісними характеристиками і особливостями їх прояву в службовій діяльності.

Одним з найважливіших напрямів організації виховної роботи серед курсантів є цілеспрямоване і планомірне формування у них морально-правової готовності до служби в органах внутрішніх справ. Зміст виховної роботи в даному контексті має бути максимально наближений до умов, характеру, особливостей майбутньої професійної діяльності.

Серед змістовних компонентів виховної роботи з курсантами доцільно виділити наступні:

1. Роз'яснення особливостей соціального середовища, в якому належить виконувати професійні обов'язки. У цьому середовищі домінують ворожі суспільству норми, цінності та ідеали і вони можуть негативно впливати на співробітника. Виховна робота з курсантами повинна бути орієнтована на розвиток особистісної стійкості курсантів до асоціальних норм.

2. Вивчення специфіки службової діяльності, пов'язаної з емоційним і фізіологічним напруженням, можливим негативним впливом колег по оперативно-службової діяльності, що допускають зловживання власними повноваженнями, характерне ставлення до виконання службових обов'язків. Сюди ж можна віднести ненормований робочий день, незадоволення своїм матеріальним становищем.

3. Попередження та профілактика можливих професійних деформацій обумовлених низьким рівнем морально-правової готовності. Це - зловживання власними повноваженнями, бездушне, і, не рідко, жорстоке ставлення як до затриманого, так і до свідків і потерпілих, нехтування

нормами права та службової етики, використання у боротьбі зі злочинністю незаконних методів, ухилення від виконання своїх обов'язків, небажання приймати самостійні рішення.

4. Формування позитивної соціальної та особистісної мотивації на службу в органах внутрішніх справ, заснованої на розумінні великої громадянської ролі служби в міліції, прагненні досягти професійного і кар'єрного зростання сумлінним виконанням службового обов'язку. Основу виховної роботи вже мають становити заходи, що відображають традиції української міліції, патріотичні приклади з історії міліції, вивчення досвіду кращих співробітників сьогоденної міліції.

Враховуючи складний і багатоаспектний характер процесу формування морально-правової готовності курсантів до служби в органах внутрішніх справ, виховна робота повинна мати чітко сплановану програму і структурно поділена на ряд етапів.

Ми виділяємо три таких етапи організації та проведення виховної роботи з курсантами в даному напрямку.

Перший етап - адаптаційний. Виховними завданнями на даному етапі є діагностика вихідного рівня професійно-значущих та особистісних якостей курсантів, формування в них установки на самоаналіз і самовдосконалення, з'ясування курсантами морально-етичних норм служби та статутних стосунків. Виходячи з поставлених завдань, провідними формами виховної роботи виступають: складання соціально-психологічних портретів курсантів для виявлення мотивації навчання у ВНЗ системи МВС України та можливих схильностей до відхиляється і деструктивної поведінки, проведення вечорів-дискусій на теми: «Чи є романтика служби в міліції?», «Професія співробітника органів внутрішніх справ - посада чи покликання?», зустрічі з ветеранами органів внутрішніх справ і кращими діючими співробітниками, читання та огляд кращих зразків художньої літератури про міліцейську службу. Особливу увагу слід приділити неформальному емоційно насиченому проведенню урочистих ритуалів посвячення в курсанти, прийняття присяги, організації урочистих заходів, присвячених державним та професійним святам.

Другий етап - це етап формування професійно важливих якостей, що складають основу морально-правової готовності до служби в органах внутрішніх справ. Цей етап виховної роботи нероздільно пов'язаний з навчальним процесом, тобто освоєнням курсантами морально-етичних та правових аспектів діяльності співробітників органів внутрішніх справ. В ході його курсанти залучаються до проведення різнобічної громадської роботи, що включає в себе участь в художніх оглядах, конкурсах, лекторіях, відвідування виставок, музеїв, концертів. Ця робота має поєднуватися з науковою діяльністю курсантів, через організацію диспутів, вечорів

відповідей і питань, наукових конференцій з актуальних проблем діяльності органів внутрішніх справ. На даному етапі суттєво зростає роль індивідуальної виховної роботи, спрямованої на розвиток необхідної ціннісної орієнтації, мотиваційної спрямованості; на вироблення, підтримку і розвиток професійно важливих якостей і рис, а саме: активності, наполегливості, відповідальності, чуйності, терпимості, здатності знаходити адекватні шляхи вирішення та самореалізацію в різноманітних життєвих ситуаціях, зокрема у службовій діяльності і міжособистісних відносинах.

Як свідчить досвід організації і проведення виховного процесу в університетах внутрішніх справ, саме цей етап є основним у вирішенні завдань формування морально-правової готовності курсантів до служби в органах внутрішніх справ, оскільки саме в цей час інтенсивно формуються основи культури професійного взаємодії і спілкування. Основна увага на цьому етапі приділяється вивченню індивідуальних особливостей курсантів, які проявляються в процесі міжособистісної та міжгрупової взаємодії при виконанні тренувальних завдань, проведення поза навчальних заходів в практичних органах внутрішніх справ, вироблення правил, ритуалів, традицій, що дозволяють уникнути або нейтралізувати негативні прояви у взаєминах між курсантами.

На третьому, останньому етапі підготовки випускників до самостійної професійної діяльності виховні впливи зосереджені на засвоєнні випускниками соціальних і професійних ролей майбутньої службової діяльності. Ці завдання вирішуються через доведення і роз'яснення курсантам змісту нових законодавчих актів і нормативних документів, що регламентують діяльність органів внутрішніх справ, кваліфікаційних вимог до фахівців. Велика увага приділяється етичним питанням взаємин молодого спеціаліста з майбутніми колегами, засвоєння стереотипів поведінки співробітника органів внутрішніх справ у стандартних ситуаціях професійної діяльності. Завершується цей етап виховної роботи вивченням та оцінюванням рівня сформованості у курсантів особистісних і професійно значущих якостей, що визначають готовність до служби в органах внутрішніх справ. При цьому спеціально виявляється мотивація та рівень сформованості у випускників установок на досягнення високих результатів у професійній діяльності.

Незалежно від етапів організації виховного процесу з курсантами, основними напрямками, що забезпечують той чи інший аспект різнобічного формування їх морально-правової готовності до служби в органах внутрішніх справ є цивільно-патріотичне, моральне, політичне, правове, фізичне виховання, кожне з яких має свою специфіку.

Цивільно-патріотичне виховання здійснюється в єдності з моральним, політичним і правовим вихованням, має на меті формування і розвиток у

курсантів почуття любові до Батьківщини, поваги до свого та інших народів, до державного конституційному ладу.

Його основним змістом виступають: озброєння курсантів знаннями історії України; формування і розвиток поваги до історичного шляху її народу, почуття причетності до сучасних суспільних процесів і відповідальності за забезпечення процесу розвитку суспільства: формування уявлень про громадянське суспільство: оволодіння основами наукової теорії соціальної структури суспільства, соціальних і національних відносин, їх державно-правового регулювання, знаннями про національно-державному устрої, соціальної і національної політики держави в сучасних умовах; ознайомлення їх з основними досягненнями і особливостями національних культур народів країни, їх звичаями і традиціями: створення у курсантів необхідної бази для успішної роботи в колективах.

Моральне виховання курсантів має метою формування у них моральної культури, що ґрунтується на духовно-моральних цінностях сучасної цивілізації. Його основний зміст складають: озброєння їх знаннями етичної теорії, формування і розвиток їх моральної свідомості на основі загальнолюдських духовно-моральних цінностей з урахуванням сучасного бачення діалектики загальнолюдського і соціально-класової моралі, її специфічного прояву у сфері службової діяльності; формування у курсантів вищих моральних якостей, рис характеру, навичок і звичок високomorальної поведінки; виховання курсантів у дусі глибокої поваги до праці на загальне благо; оволодіння курсантами принципами моральних оцінок явищ дійсності; розвиток у них систем моральних цінностей, орієнтацією і формування на цій основі правильних уявлень про обов'язок співробітника правоохоронних органів, етики, честі і гідність офіцера МВС, нетерпимого ставлення до проявів аморальності.

Політичне виховання має на меті формування у курсантів політичної культури. Його змістовну основу становлять: озброєння їх основами політологічних знань, науковим бачення: характеру сучасних політичних та військово-політичних процесів, притаманних їм об'єктивних протиріч; з'ясування ними демократичних цінностей, основних принципів демократизму та механізму їх реалізації в діяльності громадських і державних інститутів, специфіки їх прояву в МВС; формування і розвиток у курсантів здатності теоретичного аналізу і об'єктивної оцінки соціально-політичних процесів і явищ.

Правове виховання: курсантів спрямоване на формування у них правової культури, шанобливого ставлення до закону; прищеплення стійких навичок нормативно-правової оцінки своїх дій і дій інших людей; формування

наукового правосвідомості: озброєння їх основами юридичних знань про правове регулювання основних сфер життєдіяльності суспільства, про основні права і обов'язки працівника органів внутрішніх справ; оволодіння своєю спеціальністю; формування наукового правосвідомості, уявлення про правову державу, про основні права і обов'язки громадян; озброєння їх знаннями змісту основних законів та інших нормативно-правових актів, регламентують життєдіяльність співробітників органів внутрішніх справ України.

Фізичне виховання полягає у формуванні і розвитку культури у курсантів фізичного самовдосконалення в цілях зміцнення здоров'я, вироблення і розвитку фізичних і вольових якостей, необхідних для успішної професійної діяльності. Основу його змісту становлять: озброєння науковими знаннями з теорії фізичної культури; формування усвідомленої потреби в заняттях фізичними вправами, усіма прикладними видами спорту; залучення до занять фізкультурою і спортом; зміцнення їх здоров'я, розвиток фізичних і вольових якостей; практична участь курсантів у роботі спортивних секцій, спортивних змаганнях та спортивно-масових заходах.

Висновки з дослідження й перспективи подальших розвідок із напрямку. Таким чином, ми можемо розуміти морально-правову готовність майбутнього правоохоронця до служби в органах внутрішніх справ як інтегровану систему особистісних новоутворень, що включає переконання індивіда, погляди, мотиви, почуття, відносини або налаштованість на службу в органах внутрішніх справ на основі ід ей верховенства права і правосвідомості, з одного боку, і системи високих моральних цінностей і особистісних уявлень про обов'язок співробітника правоохоронних органів, етику, честь і гідність офіцера МВС, з іншого.

Виховний процес у вищих навчальних закладах системи МВС виступає при цьому провідним фактором у її формуванні морально -правової готовності курсантів до служби в органах внутрішніх справ. Розробка умов та засобів вдосконалення такого виховного процесу у напрямі посилення морально-правової готовності майбутніх правоохоронців складає перспективну проблематику подальших досліджень.

Список літератури:

1. Бандурка, О. М. та ін.. Партнерські взаємовідносини між населенням та міліцією: Підруч. - Х.: НУВС, 2003.
2. Легенький, М. І. Організація виховної роботи з особовим складом органів внутрішніх справ України: Навч. посіб. - К.: ВПЦ МВС України, 2006. - 93 с.
3. Михайліченко, І. В. Основи професійної культури працівників ОВС: Навч. посіб. - Кіровоград, 2004.

4. Організація виховної та соціально-психологічної роботи в учбових закладах МВС України: Наук.-практ. посіб. / За ред.. О. М. Бандурки. - Х.: УВС, 1996.
5. Синьов, В. М., Кривуша В. І., Кушнірова Т. В., Пампура І. І. Соціально-педагогічні проблеми роботи з персоналом ОВС: Інформ. зб. / Під аг. ред. О. В. Терещука. - К.: РВВ КІВС, 2002.

УДК 377.35.017.92+658.336.4-057.2-053.81

**Т.И. Кружкова,
Т.В. Лазутина,
г. Первоуральск**

Духовность и нравственность как важнейшие факторы повышения культуры рабочего класса

*Работа выполнена в рамках государственного задания
Министерства образования и науки, проект № 6.2622.2011
«Развитие профессионального образования ремесленников-
предпринимателей и рабочих в постиндустриальном обществе»*

В статье выявлены особенности формирования культуры современного рабочего класса, рассмотрены факторы, оказывающие влияние на повышение культурного уровня молодых рабочих кадров. Проведен анализ исторических корней воспитания нравственности, гуманизма, коллективизма, особого отношения к труду рабочего класса. Даны рекомендации повышения культурного уровня молодых рабочих кадров.

Ключевые слова: духовность, нравственность, культура, личность, рабочий класс.

**T. I. Kruzhkova,
T. V. Lazutina,
Pervouralsk**

Spirituality and moral as the most important factors in improving the working class culture

This article describes some peculiarities of culture formation of modern working class and the factors that impact on increasing of cultural level of young personnel. We have carried out the analysis of historical roots of moral education,